

Květen 2009

Květen, máj je nejen lásky čas, ale i období jako stvořené pro výlety. Památník opět prodlužuje svoji otvírací dobu a zároveň přináší svým návštěvníkům bohatý kulturní program. Ať už je to jako každý rok Muzejní noc, letos opět zpestřená doprovodnými akcemi, přednáška Brněnské dělnictvo a továrny v německé próze, jejíž náplň Vám v Literce přiblíží Vojen Drlík nebo procházka brněnskými Židenicemi. Námětem na

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Květnová literární výročí
- » S Klubem přátel v Olomouci
- » Nesmysly v muzeu
- » Brněnské dělnictvo a továrny v próze
- » Tři otázky pro Jana Trefulku
- » Cesta do světa

zajímavé výlety přispějí autoři dalších článků - Ivan Zálešák Vás provede hanáckou metropolí Olomoucí a Martina Slabá si s radostí pohrává s nesmysly.

Dovolte mi poblahopřát k životnímu jubileu významné osobnosti nejen brněnského kulturního života, spisovateli Janu Trefulkovi, jehož odpovědi na 3 otázky pro... si můžete v tomto čísle přečíst. I prostřednictvím

jeho knih se můžete vydat na cestu a prožít životní příběhy tomu Vašemu méně či více podobné.

Ať už využijete nabídky našeho muzea, vyrazíte na výlet jen tak do přírody nebo se posadíte s pěknou knihou do stínu koruny stromu, přeji Vám, ať nacházíte v rozkvetlé jarní přírodě krásu, inspiraci a radost z maličností všedních dnů.

Vaše

Romana Macháčková

Verše měsíce

k v ě t n a

Vilém Závada

Nedělní výlet

Usebrán

a sám v sobě stlačen

s krvavými křídly

vznášíš se ve svých vnitřních nebesích

Některá (nejen) literární výročí měsíce dubna 2009

16. 5. 1909

se v Uherském Brodě v rodině soudce narodil autor rozhlasových her, filmových a televizních scénářů a především životopisných románů František Kožík (Největší z pierotů, Po zarostlém chodníčku). Kromě absolvování práv v roce 1931 studoval také na konzervatoři obor režie a dramaturgie a také byl dva roky posluchačem FF MU. Dva roky působil u soudu, v letech 1933-40 pracoval v Čs. rozhlase v Brně. V letech 1956-71 působil jako dramaturg Československého filmu. Přispíval do periodik a časopisů, např. Ruch, Index, Lidové noviny, Plamen, Literární noviny ad. Zemřel 5. 4. 1997 v Praze.

22. 5. 1905

se narodil v Hrabové u Ostravy lyrický básník Vilém Závada (Panychida, Hradní věž). Zavadova básnická tvorba byla poznamenána traumatem otcovy předčasné smrti na haličské frontě, prostředím ostravských šachet a hutí, kde vyrůstal, a v neposlední řadě také tíživými osobními prožitky z 1. sv. války. Věnoval se také poezii pro děti. Jako redaktor působil v nakladatelství Aventinum, později v Melantrichu, kde redigoval do roku 1937 Listy pro umění a kritiku. Dvacet let byl zaměstnancem Univerzity, později Státní knihovny. Zemřel 30. 11. 1982 v Praze.

Nejbližší akce a výstavy Památníku písemnictví na Moravě

16. května, Muzejní noc.

Památník písemnictví na Moravě se již tradičně připojuje k noci otevřených dveří všech muzeí Brna a okolí.

Kromě prohlídky expozic a historické knihovny připravujeme také scénické čtení vzpomínkových textů Bohumila Hrabala.

21. května, 16 hod., přednáška Vojena Drlíka na téma Brněnské dělnictvo a továrny v německé próze.

23. května, 10 hod., Procházka Židenicemi aneb Po stopách B. Hrabala.

Sraz účastníků na Staré osadě (konečná tramvaj č. 2 a 3).

Plánovaná trasa: Stará Osada – ulice Hrabalova, Viniční, Balbínova (zastávka u rodného domu Bohumila Hrabala a jeho pomníku) – židenický hřbitov – park Akátky – zpět ulicemi Rokytovou, Čejkovou, Skopalíkovou – areál Lacrumu – Lazaretní – kostel v Zábrdovicích – ulice Zábrdovická – Bubeníčková – Koperníkova – Stará Osada – restaurace U Machů.

Průvodcem bude Bc. Petra Křivová.

26. května, 16 hod., komentovaná prohlídka výstavy Bohumil Hrabal. Brněnské návraty.

Výstavou provede kurátorka Mgr. Andrea Vítová.

S Klubem přátel v Olomouci

Prozatím poslední akcí Klubu přátel Památníku byla návštěva Arcidiecézního muzea Olomouc v neděli 29. března. Volba plánované prohlídky expozice „pod střechou“ se ukázala šťastnou, protože počasí nám nepřálo. Pršet začalo již dopoledne a nepřestalo ani po návratu do Brna.

Arcidiecézní muzeum Olomouc bylo založeno v roce 1998, ale otevřeno bylo až po osmileté, velmi náročné rekonstrukci, která probíhala v národní kulturní památce Přemyslovský hrad a románský biskupský palác. Ateliér HŠH se svého úkolu zhostil velmi dobře, což potvrzuje i titul Stavba roku 2007. I nám se rekonstrukce líbila, přestože spojuje zdánlivě neslučitelné – železobeton a sklo s románskými vykopávkami a barokní stavbou. Prohlédli jsme si podzemní expozice s lapidáriem, archeologické nálezy i ukázky sochařství z období gotiky. V přízemí nás zaujal nádherný kočár biskupa Troyera a klenotnice s liturgickými předměty. V prvním patře jsou vystaveny umělecké skvosty ze sbírek olomouckých biskupů i trezorové poklady. Expozice není velká rozsahem a rozhodně člověka neunaví jako velké evropské galerie, ale o to víc si návštěvník vychutná kvalitní kolekci střeoevropského starého malířství.

Před odchodem z muzea jsme ještě navštívili výstavu lidových modlitebních knížek instalovanou ve čtyřech místnostech v přízemí.

Po posilnění v Hanácké restauraci jsme si prohlédli Horní náměstí s renesanční radnicí a orlojem a po vydatném obědě jsme si naordinovali výstup na věž kostela svatého Mořice, z níž se nám naskytl pohled na centrum města za clonou kapek deště. Naše další kroky vedly do nedalekého dominikánského kláštera, kde nás přijal a provedl P. Štěpán Filip O.P. Touto návštěvou jsme ukončili návštěvu Olomouce spokojeni s tím, jak jsme díky kultuře vyžráli na počasí.

Nesmysly v muzeu

Obsahem tohoto článku nebude, jak by se mohlo dle názvu zdát, kritika sbírkového fondu některého z muzeí. Zklamání kritiky a věčné rýpaly, kteří už se možná zaradovali, že si konečně někdo „podá“ ty shromažďovatele nesmyslů, starých krámů a veteše, co je dobrá akorát tak pro moly.

Já Vám chci doporučit nesmysly opravdové a veselé. Ty jsem objevila v brněnském Technickém muzeu, na výstavě nesoucí název Nonsense (z lat. nesmysl). Jsou zde prezentovány originální umělecké předměty, jejichž společným znakem je právě nesmysl. Tvůrci těchto předmětů jsou členy Společnosti za Veselí veselejší a inspirací jim bylo rakouské muzeum nesmyslu Nonseum v Herrnbauergartenu. Navazují na odkaz dadaistů, např. Marcela Duchampa, Edwarda Leara, Lewise Carrola i tradici Járy Cimrmana. Všechny spojuje chuť vymanit se alespoň občas formou hry a nadsázky z vážnosti racionální společnosti.

Díla jsou rozdělena do několika kategorií, např. vynálezy, které nezměnily svět, hudba nebo školství. Několik desítek předmětů je vystaveno ve vitrínách i volně a některé z nich mohou návštěvníci sami uvést do pohybu. Doplnkem jsou fotografie a videozáznamy akcí Společnosti, na kterých upoutá zejména recesistická akce spočívající ve snaze vecpat do úschovny zavazadel na brněnském nádraží pár lyží.

Pokud byste chtěli vidět pušku pro sebevrahy, konev pro elegantního zahradníka, bramboniéru, jednorázové kladívko či vstříčný tandem pro milence, vypravte se do Králova Pole rychle, protože výstava v půli května končí. A když výstavu už nestihnete, nezapomínejte zapojit do svého života humor a bujnou fantazii a i ve zdánlivých nesmyslech hledat jejich kouzlo.

Martina Slabá je novou tvář Památníku. Svých znalostí z muzeologie využívá v pozici průvodkyně. Jako sportovkyně má smysl pro fair-play a také trpělivost tolik potřebnou v jarních měsících, kdy se Památník stává oblíbeným místem výletů školních výprav.

Brněnské dělnictvo a továrny v próze

Výstava věnovaná Bohumilu Hrabalovi a jeho vztahům k Brnu je do jisté míry pokračováním tématu, jež se ve výstavní činnosti Památníku už objevilo. Dokonce i pokud jde o lokalitu, jako bychom se pohybovali v jednom prostoru. Hrabalovy Židenice sousedí s Husovicemi a tam se zase odehrála část života Františků Halasů. Není to náhoda. Průmyslové Brno, to byl pás od Králova Pole až někam za hlavní nádraží, svého druhu podkova, jež založila pověst města jako průmyslového centra a byla základem jeho rozkvětu ve druhé polovině 19. a v první třetině 20. století.

Do literatury se z toho dostalo jen málo – dýmající komíny sice byly znakem prosperity, ale pod nimi se kupili lidé, jejichž osudy byly příliš prozaické a většinou i málo přitažlivé. Přesto existuje několik pozoruhodných pokusů, nejen v české literatuře, zachytit osudy továrního dělnictva, individuální bídu i kolektivní vzepětí v dobách těžkých sociálních bouří a stávek. A tak proti slunečnému vzpomínání Bohumila Hrabala, prožívajícího rodné Židenice jako prázdninový svátek, stojí o několik desetiletí starší literární záznamy, zachycující tovární realitu, trpké osudy dělníků a jejich rodin. Jedním z takových nesmlouvavých portrétistů brněnských lidských osudů je Franz Schamann. Dnes je málo známý lokální spisovatel, který však ve své době byl považován za nadějný zjev německé literatury. Schamann se narodil 6. září 1876 v rodině, která by mohla být přímo čítankovým příkladem společenských poměrů té doby. Jeho otec byl vysloužilý hulán, který se po dvanáctileté službě usadil v Brně, kde se podruhé oženil. Z prvního manželství měl šest dětí, v druhém přibyly ještě tři další, z nich první byl právě Franz. Dětství neměl lehké – otec používal vojenské výchovné metody, mladičká matka (když se ovdovělá znovu vdávala, bylo jí dvacet šest let) stěží se mohla dětem nějak individuálně věnovat. O to méně mohla ocenit literární pokusy svého prvorozeného. Ten už v sedmnácti letech napsal tragédii Bída, které si pochvalně povšimnula kritika. Z pochmurného prostředí dělnického Brna se pak už nikdy zcela nevymanil. Svědčí o tom například drama Liebe (odehrává se v dnešní Bezručově ulici) a především román Die Nachwehen, který vyšel až po autorově předčasné smrti (zemřel v r. 1910). Nejznámějším a patrně nejčtenějším Schamannovým dílem jsou Moravské povídky, studie venkovských lidí, naturalistického až expresionistického ladění, s řadou postav z českého prostředí. Franz Schamann bude jedním z autorů, kterého představíme na květnové besedě o továrním Brně v německé literatuře.

3 OTÁZKY pro

Jana Trefulku

V letošním roce jste získal Cenu Ladislava Fukse, udílenou za životní zásluhy o rozvoj české literatury. Taková cena jistě svádí k ohlédnutí. Ohlížíte se ve svém životě často?

Bez ohledu na ceny a jubilea se nejenom umělec, ale každý člověk, mimoděk, aniž by to mohl ovlivnit svou vůlí, ohlíží za svou minulostí. Na jeho rozhodnutích se podílejí, aniž si to uvědomuje, zážitky, zkušenosti, lásky i nenávist jeho předků a i jejich smysly vnímá své okolí, prostředí, v němž žije, krajinu, Zemi, světadíl, prožívá své sociální postavení.

V jeho přítomnosti je stále obsažena celá minulost jeho rodu. Bez ní by žil v jednotvárnosti všedních dnů, bez charakteru a bez cíle. Samozřejmě i naše představy a plány do budoucnosti jsou bez povědomí o minulosti nemožné.

Člověk se ovšem rád vrací do minulosti i vědomě, když touží sám sebe ujistit, že jeho rozhodnutí a činy byly smysluplné a posloužily dobré věci. I spisovatel chce být pochválen „svými“ lidmi i neznámým publikem za dobré stránky, které napsal, strom, který zasadil, děti, které vychoval.

Nedávno jste uvedl, že čtenáři se Vaší nové prózy nedočkají. Sliboval jste eseje. Připravujete?

Nezlobte se, tady budu stručný: vždy, když jsem neodolal naléhání a pokušení a mluvil jsem o tom, co ještě hodlám napsat, byl jsem za žvanivost potrestaný: z tématu jsem se vymluvil a nenapsal jsem zpravidla vůbec nic. V mém věku, kdy už často hledám slova, těžko si vybavuji názvy svých knížek a nejsem si jistý, co jsem kde prožil a co jsem o tom řekl, patří úvahy o textech, které bych rád napsal, do říše snění. Co bude, bude.

Kdo nebo co potěší Jana Trefulku?

Potěšilo by mne, kdyby poslanci a senátoři pochopili, že svobodný člověk má právo na svobodný a důstojný odchod ze života, když takové přání projeví, a je nesmyslné, aby lékař, který mu to umožní, byl stíhán zákonem. Co je to za humanitu, když zraněné nebo nemocné zvíře nenecháme trpět, ale člověku, dokonce blízkému, odmítáme uznat právo ukončit nesmyslné živoření? Tvrdošíjnost, s níž odpůrci eutanásie prosazují svůj názor, je v protikladu k milosrdenství, o němž až příliš často mluví.

Spisovatel Jan Trefulka působil jako programový referent Domu umění v Brně, od roku 1957 byl redaktorem a následně šéfredaktorem Krajského nakladatelství v Brně a tajemníkem brněnské pobočky Svazu čs. spisovatelů. V letech 1962-70 jako redaktor a šéfredaktor pracoval v literárním časopise Host do domu.

Cesta do světa

Třetí ročník literární soutěže Skrytá paměť Moravy, tentokrát na téma „Cesta do světa“, se blíží do finále. Poslední březnový den byl datem uzávěrky soutěžních příspěvků, kterých v letošním roce přišlo 81. Nyní už všechny texty, které vyhovely pravidlům soutěže, hodnotí odborná porota ve složení Mgr. Vít Slíva, doc. Jarmila Bednaříková, dr. Tomáš Sedláček, dr. David Kroča a dr. Vojen Drlík. Na konci května nominují porotci pět soutěžících v každé kategorii (I. kategorie 12-15 let, II. kategorie 16-19 let), z nichž navrhnou na ocenění vždy tři.

Nově jsou v letošním roce připraveny odměny i pro neoceněné nominované soutěžící, které poskytly cestovní kanceláře KUDRNA, s.r.o. a STUDENT AGENCY, s.r.o.

Oceněné texty budou jejich autoři moci přečíst na slavnostním vyhlášení výsledků soutěže ve Slovanském hradišti, NKP, v Mikulčicích, které se za přítomnosti veřejnosti uskuteční 19. června 2009.

Za Dorou Müllerovou

1. dubna, ve svých nedožitých 89 letech, definitivně skončila životní pouť a tím i svou mnohostrannou činnost Ing. Theodora (Dora) Müllerová. Osobnost reprezentující občany této republiky německé národnosti, významná publicistka, dědička tradic německé sociální demokracie u nás. Člověk s neuvěřitelnou historickou pamětí, rozsáhlými kontakty a především snahou přispět k soužití Němců a Čechů, k jejich

dialogu i o těch nejbolestivějších kapitolách vzájemných styků. Její hluboké demokratické přesvědčení, občanská kuráž a vůle bojovat za pravdu jsou odkazem, který platí bez ohledu na národní cítění nebo jazykové hranice.

Z našich publikací

Jan Zahradníček 1905-1960 ...bývalo u mne zotvíráno... Katalog první výstavy v Památníku písemnictví na Moravě představující originální materiály týkající se života Jana Zahradníčka. Autoři výstavy – Tomáš Kubíček a Jan Wiendl.

Halasové, otec a syn - proletář a básník. Autoři představují život a tvorbu Františka Halase staršího, legionáře a proletáře, a poezii Františka Halase mladšího, která byla otištěna časopisecky nebo zůstala pouze v rukopisu. Připravili Vojen Drlík a Petra Pichlová.

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace
připravuje Památník písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad
tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Vojen Drlík, Martina Slabá, Ivan Zálešák, Romana Macháčková

Vychází desetkrát ročně, číslo 5, ročník 3.